

כ"ו שבט ה'תשע"ט 1.2.19

מגזין מס' 513

ערב שבת פרשת משפטים/מברכים חודש אדר א'

קשר-שבועי מאת הרב יאיר כלב

החייב כסנא

מתן אדם ירחיב לפניו

תמליל בעיבוד קל מתוך שיעורי הרב כלב

הבעל שם טוב הקדוש חידש דבר בסיסי ומאוד חשוב - הוא אמר: הקב"ה רוצה את הלב. כמו שחכמינו ז"ל אומרים: "רחמנא ליבא בעי", כלומר, הקב"ה רוצה את הכנות שלי, לאו דוקא יהודי של ידיעות, למדנות ופלפול... משום שזה בנוי על 'אורות' וחוויות... והכי חשוב - זה נתון לשינויים, כי שכל זה דבר שמשתנה...

אם כך, מה הכוונה ב'כנות'? כשאדם נותן את המיטב שלו - 'מתן אדם' - כשאדם נותן את ה'אדם' שבו (אותיות 'מאד'), זה 'מרחיב' לפניו... את הכל, כמו שאומר הפסוק: "מתן אדם ירחיב לפניו", מרחיב את פנימיותו, את המרחב העצמי שלו, את תחושת ה'מותר להיות', בפשיטות, שזה בעצם הדבר הכי קשה.

לוח שיטורים

"לא רק קביעות בזמן אלא גם קביעות בנפש..." (אדמו"ר הזקן) - היינו שיש לקבוע עתים ללימוד התורה, ליצור 'דופק לימודי' קבוע, ביום ובשעה, עד אשר יגלה האדם כי, לאמיתו של דבר, התורה היא לחם חוקו ומזון הנפש...

בימים האלה מקיים הרב כלב שיעור שבועי קבוע מידי יום חמישי בשעה 21:30 במושב חמד שבמרכז הארץ. השיעור משודר בזמן אמת בשידור חי באינטרנט, באתרנו: www.tanyaor.com.

הכניסה לישוב חמד בכביש (מס' 412) המוביל מבית דגן לאור יהודה, בכניסה למושב נוסעים ישר עד הכיכר, בכיכר שמאלה לרח' הזית – לקראת סוף הרחוב, לפני הכיכר הבאה - הזית 83 מצד שמאל. חניה בשפע מאחורי בית הכנסת שבהמשך שביל הכניסה לחצר. התכנסות כיבוד ושתייה קלה מ-20:45. לפרטים נוספים: שי גרציק 052-4-446-144.

לחיות עם הזמן... (אדמו"ר הזקן) - היינו שבכל זמן וזמן מתרחשת פתיחת שער רוחני, דרכו יורדים לעולם הזה אור ושפע מיוחדים, אשר יש להכין כלים כדי לקלוט 'גשמי ברכה' אלה ולתרגמם למעשים עד אשר תואר, באופן ממשי, סביבתנו המיידית בגוון המסוים של נתינת הכח הטמונה באותו זמן.

שבת מברכים חודש אדר א'

בשבת שלפני ראש חודש, מודיעים בבית הכנסת ברוב עם אודות היום, השעה והרגע המדויק בו חל מולד הלבנה ובאיזה יום יחול ראש החודש. בשבת זו, פרשת 'משפטים', מכריזים: המולד יהיה באור ליום שלישי, שעה 11:57, ו-15 חלקים. ראש חודש אדר א' ביום השלישי וביום הרביעי הבא עלינו לטובה. לאחר מכן, בעומדו עם ספר התורה בידיו, מברך שליח הציבור את נוסח ברכת החודש, ומייחל עם הציבור כולו שהחודש הבא עלינו לטובה יהיה מבורך בגשמיות וברוחניות.

אמירת תהילים בציבור

בשבת זו, השכם בבוקר, מתקבצים בבית הכנסת לאמירת כל ספר תהילים בציבור. אחרי אמירת התהילים יאמר 'קדיש יתום' מי שהוריו אינם בין החיים. ואם יש אזכרה או אבל ('חיוב') - יאמרו קדיש אחר כל ספר, ויאמרו תחילה ה'יהי רצון' המיוחד שאחרי כל ספר וספר. אחרי כן נוהגים ללמוד מאמר חסידות שיהיה מובן לכל, ולאחר הלימוד מתפללים תפילת שחרית.

אודות אמירת תהילים בציבור בשבת מברכים אמר אדמו"ר הרי"צ: "דבר אמירת תהילים האמור, אינו שייך לאיזה נוסח... ומצד אהבת ישראל... עלינו להשתדל בכל מיני השתדלות, אשר יוקבע בכל הבתי כנסיות באיזה נוסח שיהיה".

והוסיף על כך הרבי מליובאוויטש, נשיא דורנו: "כשיבוא משיח, לא יידע שום 'קונצים' אלא ידרוש...

כתוב בפתק: על כמה יהודים פעלת שישתדלו לומר את כל התהילים בשבת מברכים?"

מתברכים כל הימים

כידוע, מן השבת, יום המנוחה וההתעלות, מתברכים כל ימות השבוע - הן הימים שלפניה והן אלה שלאחריה. הימים שקודם השבת הינם ימי הכנה לשבת, ועל הימים שלאחריה נמשכת השראתה. אמנם בשבת זו, בה מברכים החודש, נוספת מעלה יתירה - ממנה מתברך ראש החודש (הכולל את כל ימות החודש הבאים עלינו לטובה), על מועדיו והימים המיוחדים שבו.

בשבת זו, לאחר תפילת שחרית נוהגים להתוועד, שבת אחים גם יחד, כדי להכין ולעורר עצמנו להכנס לימי החודש הבא בשמחה ובטוב לבב מתוך הוספה בענייני נר מצוה ותורה אור.

ענינה של שנה מעוברת בכלל וענינו של אדר א' בפרט

שנה מעוברת

ביום השלישי וביום הרביעי הבא עלינו לטובה חל ראש חודש אדר א'. חודש זה מתווסף לשנים עשר החודשים האחרים, והופך את השנה לשנה 'מעוברת' – שנה בת שלושה עשר חודשים. שמו ההלכתי של אדר א' הוא 'חודש העיבור', כלומר החודש שהופך את השנה לשנה מעוברת.

הוספת חודש העיבור מטרתה דחיית חודש ניסן, כדי לוודא שחג הפסח יתקיים כציווי התורה תמיד באביב – מועד יציאתנו מארץ מצרים. ישנו הפרש של כאחד עשר יום בין שניים עשר חודשי הלבנה (שהם שנה בלוח העברי) לבין שנת השמש (מנינם של אומות העולם). ההפרש הזה עלול לגרום להזזת חג הפסח אט אט לתוך החורף, ואילו התורה הורתה לחגוג אותו בחודש האביב. על כן קבעו חז"ל אחת לכמה שנים 'שנה מעוברת', שבה חודש נוסף – חודש העיבור, בן שלושים יום. חודש זה מתקן את ההפרשים שנוצרו בין שנת הלבנה (ישראל מונין ללבנה) ובין שנת החמה. החודש הראשון הוא אדר ראשון (אדר רגיל ואדר שני הם בני 29 יום).

כיון שבימינו נקבע העיבור על פי חישובי תאריכים, הרי שניתן לדעת מראש איזו היא שנה מעוברת. ואם כן, באופן תאורטי ניתן היה להכפיל את כל אחד מהחודשים האחרים, ולא דוקא את אדר. אלא שמנהג אבותינו בידינו – כשבית המקדש היה קיים, אירע לעתים שההחלטה על עיבור השנה התקבלה רק ימים ספורים לפני כניסתו של חודש ניסן, וממילא חייבים היו לעבר מיד את החודש

שבו נתקבלה ההחלטה, דהיינו את חודש אדר.

ואף שבפועל אנו מכפילים דוקא את חודש אדר, מכל מקום, הרי באופן עקרוני כל מטרתנו היא להוסיף חודש. ואם כן, לכאורה, לחודש שאותו אנו מוסיפים אין הגדרה עצמאית, משום שאינו אלא בבחינת 'נספח' לשאר חודשי השנה. ונמצא, החודש הנוסף קרוי אמנם 'אדר ראשון', אבל באותה מידה ניתן היה לכנותו 'שבט שני', או בכל שם אחר.

אדר א' – הלכה למעשה

עובדה זו עשויה להשפיע על כמה וכמה תחומים הלכתיים. למשל, אדם שנפטר בראש חודש אדר, האם יקיימו קרוביו את יום האזכרה שלו ('יארצייט') בראש חודש אדר א', או שמא בראש חודש אדר ב'? אם נאמר שלחודש העיבור יש דין של חודש אדר, הרי שיש מקום לומר שבשנה מעוברת יחול יום האזכרה בראש חודש אדר א'. אולם, אם נפרש שאדר א' הוא אך ורק נספח, ואין לו הגדרה עצמאית, ברור שיום האזכרה יידחה עד לראש חודש אדר ב'. להלכה, נפסק ב'שולחן ערוך' שיש לקבוע את יום האזכרה באדר ב'. הרמ"א (רבי משה איסרליש) חלק על כך, וטען שאת יום האזכרה יש לקבוע דוקא באדר א' (הגר"א נקט עמדה שלישית, ולפיה יש לעשות שני ימי אזכרה, האחד באדר א' והשני באדר ב').

דוגמה נוספת היא קביעת תאריך בר המצוה. תינוק שנולד בג' באדר יהפוך לגדול (לענין חיוב במצוות, צירוף למניין וכו') בג' באדר שלוש עשרה שנים מאוחר יותר.

התברר שהחג הראשון לא היה במועדו. מכאן אנו למדים שגם בימינו לא ניתן להקדים את מצוות הפורים לאדר א'. רוב הפוסקים כתבו שאסור להספיד בי"ד ובט"ו באדר הראשון (הנקראים פורים קטן ושושן פורים קטן), ואף אין אומרים תחנון בימים אלה, אך מעבר לזה אין להם דין של פורים. למשל, הקורא מגילה או שולח מנות בי"ד אדר א' לא יצא ידי חובתו, ועליו לשוב ולקיים את המוטל עליו באדר ב'.

משנכנס אדר (א') מרבין בשמחה?

ישנה שיטה חריגה אחת: הר"ן סובר שיש מצוה לשמוח ביד' ובטו' באדר א'. אם נקבל את שיטתו, נוכל להבין את מנהגם של רבים לצאת בריקודים ולפצוח בשירת 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', (או בכינוי החיבה של ניגון זה – "מי-שה מי-שה") גם בראש חודש אדר א'. כפי שהסברנו קודם, ניתן היה לומר שאדר הראשון הוא חודש עיבור סתמי, וממילא אין כל סיבה לנהוג בו מנהגי שמחה ייחודיים. אבל, נראה שהר"ן לא ראה את הדברים בדרך זו, אלא פירש שגם לחודש העיבור יש דין של חודש אדר, שהרי סוף סוף, אלמלא עיבור השנה, בימים אלה ממש אמורים היו לחגוג את חג הפורים.

גם אם לא נסמוך על שיטתו של הר"ן, על כל פנים, אין סיבה להשבית את ריקודי השמחה בראש חודש אדר הראשון, שהרי מצוה גדולה להיות בשמחה **תמיד**. ואכן, כתב הרמ"א: "יש אומרים שחייב להרבות במשתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון ואין נוהגין כן. מכל מקום, ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים, וטוב לב משתה תמיד".

(מעובד מתוך האתר כיפה)

אך כיצד ננהג אם השנה השלוש עשרה תהיה שנה מעוברת? אם נאמר שחודש העיבור הוא בעצם חודש אדר, יש מקום לחייב את הנער במצוות כבר מג' באדר א'. אולם, אם נאמר שחודש העיבור הוא חודש חסר מעמד תדחה ה'בר מצוה' עד לג' באדר ב'. ביחס ל'בר מצוה', נפסק ב'שולחן ערוך' שיש להמתין תמיד עד שנשלמת 'שנה תמימה', כלומר עד לאדר ב', וכן כתב הרמ"א (רבי משה איסרליש). ה'מגן אברהם' טען שיש המחמירים לנהוג במצוות כגדול כבר מאדר א', אך גם הוא מודה שהנער אינו מצטרף למניין עד אדר ב'.

שאלה מעניינת שהעלו כמה פוסקים בהקשר זה היא מה יקרה אם שני תינוקות יולדו באותה שנה (מעוברת), האחד בכט' אדר א', והשני מאוחר יותר בד' באדר ב'. אם בר המצוה של שניהם יחול בשנה שאינה מעוברת, יוצר מצב מעניין: זה שנולד בד' אדר ב' יהפוך לגדול כבר בד' באדר. חבירו, שנולד חמישה ימים לפניו, ידחה את בר המצוה עד כט' באדר, ואם כן – יהפוך לגדול רק מאוחר יותר! ואף שמדובר על מצב די אבסורדי, מכל מקום ב'שולחן ערוך' נכתב במפורש שכך היא ההלכה.

פורים קטן

כפי שצינו לעיל, בזמן שבית המקדש היה קיים היו מקרים בהם ההחלטה לעבר את השנה התקבלה רק בסוף חודש אדר. באותם מקרים כבר חגג עם ישראל את חג הפורים כמצוותו בי"ד ובט"ו אדר, שהרי טרם ידע שאותו חודש ייהפך לאדר א'. ההלכה היא שבמצב כזה יש לחזור ולחגוג את חג הפורים בשנית, משום שלמפרע (באיחור)

הסיפור השבועי

משא ומתן עם גנב

נדהם הוציא מכיסו את האוצר היקר. אנחת רווחה בקעה מפיו. איך לא הבחין בהן? הוא נשא את עיניו למרום ואמר: "ריבונו של עולם, אנא ממך, קודם שלח רפואה לילדיי, ואחר כך נסה אותי!".

הוא מיהר שוב אל החנות, והפעם לא הרפה מאחיזתו בטבעות שבכיסו. רגע קודם שנכנס לחנות חש מכה בכף ידו האוחזת בטבעות. הוא הפנה את מבטו בדאגה, וראה לפניו אדם צעיר שמחזיק בשתי הטבעות שלו. "מה קורה כאן?", קרא בבהלה, "החזר לי מיד את הטבעות שלי!".

"פעם הן היו שייכות לך", השיב האיש, "כעת הן שלי. וזו כבר הפעם השנייה שגנבתי אותן ממך. עכשיו הן שוב שלי. אם ארצה, אתן לך אותן במתנה. אם לא ארצה – לא אתן".

"מתנה?!", התרעם הרב, "אתה תיתן לי במתנה טבעות ששייכות לי?!"

"אכן", השיב הגנב בנחת, "והנה אני נותן לך אותן במתנה".

"הסבר לי את פשר מעשיך", תהה הרב. "מדוע ציערת אותי כל כך?".

"ראה", נאנח האיש, "ניסיתי לגנוב ממך בעבר, אך תמיד כיסיך היו ריקים. גם אצלי הפרנסה לא משהו. השווקים מתרוקנים, הכסף נעלם. עד שסוף סוף מצאתי אצלך רכוש כלשהו, נהגת בדרך מוזרה, והתיישבת לקרוא בספר".

"מניין לך?", תמה הרב.

"זוכר את הזקן שישב על הספסל מולך?", קרא הגנב בחיוך שובב, והוציא מכיסו זקן מלאכותי והדביקו לסנטרו במומחיות. "שעה שלמה ישבתי מולך והשתעשעתי לראות את ניסיונות החיפוש שלך. פרצתי בצחוק, והסוויתי אותו בשיעול מעושה".

הוא הביט ימינה ושמאלה בחשש, ואז אזר אומץ וחצה את המפתן. רבי משה דבראשוילי, רב הקהילה היהודית, נכנס במבט מושפל אל חנות התכשיטים ברחובה הראשי של כותאסי שבגרוזיה. בכיס מעילו הייתה טמונה מעטפה קטנה, ובה שתי טבעות זהב, שביקש למכור.

הימים קשים. המשטר הסובייטי הלאים נכסים. קופות הקהילות התרוקנו. מקבלי השכר עמדו לפני שוקת שבורה. רבים מהם הגיעו לפת לחם.

גורלו של רבי משה לא היה שונה. באותו זמן שני ילדיו, אברהם ורבקה, גם נפלו למשכב. לא היה לו כסף למימון שכר הרופא והתרופות לילדיו. הוא כבר לווה כספים רבים וטרם הצליח להשיבם.

באין ברירה החליט למכור את טבעות הנישואים של רעייתו ושל אימו, וכך התייצב נכלם בחנות התכשיטים. "במה אפשר לעזור לך?", שאל בעל החנות. רבי משה הכניס את ידו לכיסו. חרדה אחזה בו: הטבעות היקרות אינן! עיני המוכר נתלו בו בתמיהה. רבי משה מלמל: "שום דבר", סב על עקביו ויצא מן החנות.

רגליו נשאווהו אל הגן העירוני. הוא התיישב על ספסל, והחל לחטט בכיסו, אולי תימצא האבידה. כשנואש, הוציא מכיסו ספר תהילים והחל לקרוא בו בדמעות.

תפילתו הנרגשת נקטעה למשמע קול שיעול. הוא הרים את עיניו והבחין באדם זקן היושב על הספסל מולו ומתבונן בו. דעתו של רבי משה לא היתה פנויה לעוברים ושבבים, והוא חזר לאמירת התהילים.

לפתע הבזיקה במוחו מחשבה: אולי שכח את הטבעות בביתו? בצעדים נמרצים הלך לביתו. החיפושים הקדחתניים לא העלו דבר. מיואש ומיוזע שלח ידו לכיס מעילו, להוציא את ממחטתו, ולפתע חש מגע מתכת קר – הטבעות!

"אני רואה שאתה אמן במלאכתך", אמר רבי משה, ופנה לדרכו.

"רגע, רבי!", אמר הגנב בנימת תחנונים, "בקשה אחת לי אליך: אמור קדיש על הוריי".

"לבקשה כזאת לא אסרב", השיב הרב.

עיני הגנב אורו. "אנא קנה 'מפטיר' לעילוי נשמתם", אמר, והושיט לרב כמה שטרות. לזה סירב הרב. "לא אקח ממך כסף גנוב!", הבהיר. לגנב לא נותרה ברירה: "מה אעשה כדי שתקבל מידי כסף?", שאל.

"לך לעבוד כמה שעות ביושר!", השיב רבי משה.

"מי ייתן לי עבודה?!", קרא הגנב בייאוש. אחרי רגע התנער: "יודע מה, אלך לחפש לי עבודה כשרה".

רבי משה נכנס לחנות התכשיטים למכור את הטבעות, אולם המוכר, שעמד על מצוקתו, סירב לקנותו, והתעקש להעניק לו הלוואה ארוכת טווח. רבי משה הודה לו, והצליח לממן את הטיפול הרפואי לילדיו, ואלה חזרו לאיתנם.

עתה ביקש לקיים את הבטחתו ולהתפלל על הוריו של הגנב, אך עקבותיו של זה נעלמו. יום אחד הופיע האיש בביתו. "ימים רבים חיפשתי עבודה, וסורבתי שוב ושוב, עד שנעשיתי שוליית שען. כסף זה", הניח סכום נכבד על השולחן, "הוא כסף כשר".

רבי משה רשם את שמות הנפטרים והפטיר: "עדיף שהבן יאמר קדיש על הוריו".

"הייתי רוצה", נאנח הגנב, "אך אינני יודע לקרוא בסידור".

"אכתוב לך את הקדיש באותיות גרוזיניות", הציע רבי משה. נהרה עלתה על פני הגנב. "אתפלל בכל יום", הבטיח.

כעבור זמן חזר הגנב אל רבי משה, פניו חבולות ועיניו כבויות. "חבריי הִכּוּ אותי", סיפר. "הודעתי שאני מפסיק לגנוב, והם כעסו עליי. אבל לא איכנע!".

ואכן, בחלוף הזמן נהפך הגנב לבעל תשובה גמור, התפרנס ביושר מיגיע כפיו, ונהג כיהודי ירא שמים.

(על-פי 'האות והמופת')

(מתוך העלון השבועי **שיחת השבוע**)

בקרו אותנו באתר החדש

www.tanyaor.com

וגם ביו-טיוב ובפייסבוק:

בלוגים מצולמים וניגונים (באיכות HD)

סדר הַתַּקָּא

עזרה ראשונה לנפש

"זאת התורה אדם" (במדבר יט', ד)

כשם שבאדם ישנם גוף ונשמה, כך גם בתורת ישראל ישנם גוף התורה (פשט הכתוב- 'נגלה') ונשמת התורה (פנימיותה, סודותיה ורזיה- 'נסתר'). במדור זה מובא פרוט נושאי הפרשה על פי 'נגלה', ובמדור שלאחריו יובא ביאורה של נקודה או של מספר נקודות מן הפרשה על פי פנימיות התורה.

נקודות עיקריות בפרשת משפטים

חשוב לדעת

פרשתנו עוסקת ברובה בדיני נזיקין וממונות ובשאר ענינים שבין אדם לחברו. מצוות ה'משפטים', בשונה מהמצוות שבגדר 'חוקים' או 'עדות', כיון שמוכרחות הן לקיומה של חברה מתוקנת, הרי שהן מתיישבות גם עם השכל האנושי. אמנם, אצל היהודי, קיומן בפועל (אינו מצד היותן מובנות בשכלנו כי אם) הוא קודם לכל, מצד היותן ציווי התורה.

להלן עיקרי הדינים (ובקיצור נמרץ הביאורים הבסיסיים המתחייבים לשם הבנת הדברים):

דיני עבדים ושפחות

אדם שנתפס בגניבה ואינו יכול להשיב את גניבתו, יימכר על ידי בית הדין לתקופת עבודה קצובה עד שש שנים – בדמי מכירתו ועבודתו יוחזר לניזק כספו שנגנב. התורה מתייחסת באופן שלילי למקרה שהעבד מתעקש להמשיך לעבוד את אדונו גם בתום שש השנים, באשר היהודי הינו עבד ה' ולא עבד לבני אדם. ובכל זאת, אם גם לאחר שהבהירו זאת לעבד ועדיין מתעקש הוא שלא להיפרד מאדונו, אזי, לאחר טקס רציעת אוזנו לאות קלון, ימשיך העבד לעבוד את אדונו עד לבוא שנת היובל (אחת לחמישים שנה).

אב המוכר את בתו הקטנה לאמה (=שפחה), תצא היא לחופשי בסיומן של שש שנות עבודה או לכשתבגר.

דיני נזקי גוף שנגרמו בידי אדם

1. ההורג במזיד חייב מיתה. 2. ההורג בשגגה, ימלט אל עיר המקלט, שם יהיה מוגן מנקמת גואל הדם. 3. מכה אביו או אמו וגרם להם לחבורה, חייב מיתה. 4. גונב אדם

ומוכרו לעבד חייב מיתה. 5. המקלל את אביו או את אמו חייב מיתה. 6. החובל בחברו חייב לשלם לו תשלומים שונים על פי שומת בית הדין: דמי ביטול מלאכה, דמי ריפוי, דמי צער ובושת ודמי נזק נוסף. 7. המכה למוות את עבדו הגוי, חייב מיתה. אך אם העבד מת רק לאחר מספר ימים, האדון פטור. 8. אדם המכה בשוגג אשה הרה, למשל במהלך קטטה עם אדם אחר, והיא מפילה את ולדה, עליו לשלם קנס. אם האשה עצמה נפגעה, ואיבדה אחד מאבריה, בית הדין מעריך את גובה הקנס והפיצוי שיש לשלם כבכל מקרה של המכה כל אדם אחר. 9. המכה את עבדו הגוי, והלה מאבד את אחד מאבריו, יצא העבד לחופשי.

דיני שור המזיק נזקי גוף

1. שור ההורג אדם יומת בסקילה ובשרו אסור באכילה. 2. שור מועד (היינו שנגח והרג כמה פעמים וכבר היתרו בבעליו בפעם השלישית), יומת הוא וכופר יושת על בעליו. 3. שור שנגח והרג עבד או אמה, ייסקל ובעליו ישלם פיצוי לבעל העבד.

דיני נזקים בממון

1. הכורה בור ברשות הרבים ונפל לתוכו שור או חמור וניזק, חייב לשלם את דמי הנזק לבעלים. 2. נגח שורו של אדם והרג את שור רעהו, ישלם בעל השור המזיק את מחצית הנזק. ואם היה השור מועד, ישלם הבעלים את מלוא הנזק. 3. הגונב שור וטבח או מכרו, כך שכבר אינו יכול להחזיר את הגניבה עצמה, עליו לשלם פי חמש מדמי השור. ואם מדובר בכבש או עז, ישלם הוא רק פי ארבעה. 4. אדם התופס בביתו גנב בשעת מעשה ומקדים להורגו

מחשש לחייו, פטור.

5. בכל מקרה של גניבה, על הגנב לשלם כפל גניבתו. 6. המביא את עדרו לרעות בשדה חברו, עליו לשלם את מלוא הנזק. 7. המבעיר אש, אפילו בשטחו שלו, אלא שהאש התפשטה והזיקה רכושם של אחרים, על המבעיר לשלם את הנזק.

דיני שמירה, שאלה והשכרה

שומר חנם – אדם השומר ללא שכר את רכושו, כליו או כספו של חברו ונגנבו או הוזקו, ישבע כי לא פשע בשמירתם ופטור מכל נזק שאירע להם. (אם אירע לרכוש נזק כל שהוא, ובעל הרכוש תובע את השומר, על השומר להישבע שלא פשע והתירשל בשמירה וכל שכן שלא שלח את ידו ברכוש חברו, ויהיה פטור. אך אם יתגלה כרשלו, הרי הוא פושע, ועליו לשלם כפל הרכוש שאבד או נגנב).

שומר שכר – השומר המקבל שכר על שמירתו, הרי הוא חייב במקרה של גניבת הרכוש או אבידתו.

שואל – השואל כלי מחברו על מנת לעשות בו שימוש ללא תשלום, חייב בכל נזק או אובדן שיארע לכלי. אלא אם ניזוק הכלי או בלה במהלך שימוש תקין וראוי.

השוכר – המשתמש בכלי או ברכוש חברו ומשלם עבור השימוש, יש מפרשים שדינו כשומר שכר ויש מפרשים כי דינו כשומר חנם.

דינים נוספים בתחומים שונים

– המפתה בתולה לשכב עמה, חייב לשאתה לאשה או לשלם קנס לאביה על מעשהו.

– העוסק בכשפים חייב מיתה.

– השוכב עם בהמה חייב מיתה.

– המקריב קורבן לאלילים דינו מיתה.

– אין לפגוע בדברים או בממון השייכים לגר – אדם שהגיע מארץ אחרת.

– אסור להונות או לענות כל אדם. ובפרט מודגש הדבר בנוגע לגר, אלמנה ויתום חסרי ישע. התורה מבטיחה כי הקב"ה יעמוד לצד המעונה ויעניש את המענה.

– אין להכביד על העני וללחוץ עליו כי יחזיר הלוואה שנטל לצורך מחייתו, ואין להטיל תוספת ריבית על קרן ההלוואה.

– הלוקח בעירבון (משכון כנגד הלוואה) חפץ המשמש את הלווה לקיומו בחיי היום יום, עליו להחזירו לו כל אימת שיצטרך לדבר.

– אין לקלל את הדיינים או את נשיאי העדה.

– איסור שמיעת לשון הרע.

– אין לסייע לשקרנים בדינם.

– בית דין לא יחייב מיתה אלה ברוב של שניים.

– אין להעדיף עני או מסכן ולהטות הדין לטובתו.

– היוצא מבית הדין כשהוא מחוייב במיתה, ולאחר מכן עולה טענה כלשהי המאפשרת לזכותו, חובה על בית הדין לשוב ולדון בענינו. ולעומת זאת, אדם היוצא מבית הדין כשהוא זכאי, אזי גם אם נתקבלו ראיות חדשות לחובתו, אין לשוב ולדון.

– אין לדיין ליטול שוחד, גם אם נותן השוחד הוא זה שבלאו הכי (גם ללא מתן השוחד) יזכה בדין.

– אסור לדיין לשמוע דברי אחד המתדיינים שלא בפני חברו.

– יש לשמור על המוקדם והמאוחר בסדרי הפרשת תרומות ומעשרות וכן לפדות בכורות העדר. את פרטי הדינים בנוגע להפרשות השונות מפרטת התורה במקומות אחרים.

– אסור לאכול בשר טריפה אלא להשליכה לכלבים.

– הרואה אבידת חברו (שורו או חמורו התועים בדרך), גם אם הוא שונאו, חייב להשיבה לו ואינו יכול להתעלם ממנה.

– הרואה את חמור שונאו מוטל בדרך, קורס תחת משאו, אינו יכול להתעלם מכך ועליו לעזור לו.

– התורה שבה ומזהירה לנהוג ביושר ובכבוד עם הגר.

– **שנת השמיטה** מעבודת השדה (חקלאות). יש לעבד את הקרקע שש שנים, ובשנה השביעית (שנת המנוחה

עליהם ברכה כלכלית, תגן עליהם מפני מחלות, הפלות ועקרות ותפיל אימה ופחד על אויביהם שינוסו מפניהם. התורה מדגישה כי הגם שבכח ה' למגר את כל יושבי הארץ באופן מידי, מכל מקום, יהיה הכיבוש בתהליך מדורג, שלב אחרי שלב, כדי שלא תהפוך הארץ שוממה בטרם ינחלוה בני ישראל וקודם שיתחילו ליישבה ולעבדה. כמו כן מזהרים בני ישראל שלא לכרות ברית עם יושבי הארץ כי אם לגרשם, כדי שלא יתערבו בהם וילמדו ממעשיהם.

אין מוקדם ומאוחר בתורה

לקראת סיום הפרשה שבה התורה ומתארת אירועים שקדמו למתן תורה. בד' בסיון מצטווה משה לעלות אל הר סיני. ובעוד אהרן, נדב, אביהוא ושבעים מזקני ישראל נשארים למרגלות ההר ומשתחוים מרחוק, ניגש משה לבדו אל ענן ה' השוכן על ההר. כבר באותו היום חוזר משה אל בני ישראל ומלמדם את דיני התורה. העם מקבל את הדברים ומתחייב לעשותם ככל אשר יצוה ה', באומרו 'כל שיצוה ה' – נעשה ונשמע'. משה כותב את דברי ה' בתורה מ"בראשית" ועד ליום מתן תורה. למחרת, בה' בסיון, כהכנה למתן תורה, בונה משה מזבח בתחתית ההר וכן מצבה לכל שבט. לאחר הקרבת זבחי שלמים לה', מקריא משה בפני העם את דברי התורה שכתב.

משה עולה בשנית אל ההר

לאחר מתן תורה, שוב קורא ה' אל משה לעלות אל ההר. הפעם לשם קבלת שני לוחות האבן המרובעות עליהן כתובים עשרת הדברות. משה עולה אל ההר ושוהה בו ארבעים יום. את הזקנים ובראשם אהרן וחור הוא משאיר במחנה למען ישפטו בהעדרו את העם. רק יהושע, משרת משה, הוא היחידי המורשה להתלוות אליו עד למרגלות ההר, שם ימתין למשה עד שובו מן ההר. משה עולה אל ההר האפוף ענן, ואילו האלוקים יורד כמראה האש האוכלת אל פסגתו. לאחר ששה ימים נכנס משה בציווי ה' אל תוך הענן ומתייחד עם האלוקים ארבעים ימים ולילות.

והשמיטה) חדלים מן העבודה ומפקירים לכל את תנובת הקרקע העולה מאליה.

– **שמירת יום השבת.** על האדם לעבוד עבודתו בששת ימות השבוע, וביום השביעי ישובות מכל מלאכה. יום השבת הינו יום מנוחה לאדם, לעבדיו ולבעלי החיים שברשותו.

– כאן משמיעה התורה אזהרה כללית אודות קיום כל מצוות ה'.

– אין לחבור לעובד עבודה זרה בשום דרך ובשום ענין.

– התורה מזכירה את שלושת הרגלים, בהם חובה על כל יהודי לעלות לירושלים לבית המקדש, ולהביא עימו לשם את קרבנות הרגל. שלושת הרגלים הם: חג המצות – פסח, חג הקציר – שבועות, וחג האסיף – סוכות.

– אין להקריב את קרבן הפסח כל עוד לא ביערנו מן הבית את החמץ.

– אין להותיר מן הקרבן עד בוקר, אלא החלקים הקרבים על המזבח.

– חובה להביא את ביכורי הפירות מן השדה לירושלים אל בית האלוקים ולאוכלם שם בטהרה.

– אין לבשל בשר בחלב. מכך שהתורה חוזרת על איסור זה בשלושה מקומות שונים, לומדים חז"ל כי בשר עם חלב נאסרו באכילה, בהנאה ובבישול.

הבשורה והאזהרה

הקב"ה מבטיח לבני ישראל השוהים במדבר, כי סוף סוף עתידים הם להכנס לארץ ישראל המובטחת. אמנם, מהלשון "הנני שולח מלאך לפניך", ניתן להבין כי בשל חטאי ישראל לא תהיה כניסתם לארץ באופן הנעלה ביותר אלא על ידי מלאך בלבד.

בנוסף להבטחה אשר עומדים הם לפני כיבושה המלא של הארץ והתנחלות העם בה, מזהרים בני ישראל עוד שלא ללמוד מאורחות חייהם של גויי הארץ, שלא לנטות אחר עבודתם הזרה וכן לשבר ולנתוץ את מזבחותיהם ואליליהם.

ה' מבטיח כי כיבוש הארץ יהיה באופן ניסי המכוון מלמעלה. ומוסיף כי שמירת מצוות ה' בארצם תמשיך

חס הקב"ה על כבוד הבריות

נקודות בעיבוד קל מתוך שיחה של הרבי מליובאוויטש

פרשת משפטים מרבה לעסוק בדיני נזיקין שבין אדם לחברו. בעניינו של גנב התורה קובעת דין מיוחד: "כי יגנוב איש שור או שה וטבח או מכר, חמישה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השה".

מה הסיבה שעל שור משלם הגנב פי חמישה ועל שה פי ארבעה? רש"י מביא שני הסברים: אחד של רבן יוחנן ב זכאי: "חס המקום על כבודן של בריות, שור שהולך ברגליו ולא נתבזה בו הגנב לנושאו על כתפו – משלם חמישה. שה, שנושאו על כתפו – משלם ארבעה, הואיל ונתבזה בו". הסבר שני של רבי מאיר: "בוא וראה כמה גדול כוחה של מלאכה – שור שביטלו ממלאכתו, משלם חמישה, שה שלא ביטלו ממלאכתו – ארבעה".

מחמירים או מקילים

שני ההסברים הללו אינם דומים זה לזה. לפי ההסבר הראשון, העונש הראוי לגנב שטבח ומכר את גנבתו הוא חמישה, אלא שהתורה הקלה בעונשו של מי שגנב שה, "הואיל ונתבזה בו". לעומת זאת, רבי מאיר סבור שהעונש הראוי הוא ארבעה, אלא שבגנב שור החמירה התורה יותר, מכיוון "שביטלו ממלאכתו".

עלינו לומר שלרבן יוחנן בן זכאי לורבי מאיר נקודות מבט שונות, שמהן נגזרת ההתייחסות המיוחדת של כל אחד ואחד מהם.

חומרת החוטא או כאב הנפגע

רבן יוחנן בן זכאי דן בחומרת מעשהו של הגנב. הוא סבור שעל מעשה חמור כזה – גנבת שור או שה ומכירתו או שחיטתו – עונשו של הגנב לשלם קנס פי חמישה. עם

זה, רבן יוחנן בן זכאי רואה מקום להקל בעונשו של מי שגנב שה, מכיון שהגנב כבר נענש במידת מה – "הואיל ונתבזה בו".

לעומתו, רבי מאיר מעמיד לנגד עיניו את הנגב, ודן בפיצוי הראוי לו על הנזק שנגרם לו. לדעתו, הפיצוי ההולם הוא לשלם לגנב פי ארבעה מעלות הגנבה. עם זה, במקרה של גנבת שור, שבה מתווסף על עצם הגנבה גם נזק של ביטול מלאכה, סבור רבי מאיר שיש להעלות את דמי הפיצוי ולהעמידם על חמישה.

כבוד האדם

רבן יוחנן בן זכאי מלמדנו כמה חשוב לשמור על כבוד האדם, עד שגם בעניינו של גנב – "חס המקום על כבודן של בריות". על פי שורת הדין לא היינו סבורים שראוי להקל כל כך בעונשו של מי שגנב שה רק מפני ש"נתבזה בו", אבל הקב"ה חס על כבוד הבריות ולכן הקל בעונשו. הגמרא מספרת: "אמרו עליו על רבי יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם, ואפילו נכרי בשוק". הוא הקפיד כל כך לברך בשלום כל אדם, אפילו נכרי בשוק, עד שמעולם לא קרה שמישהו הקדימו ובירכו בשלום לפני שהוא כבר בירכו. לכן דוקא הוא רואה במצוה זו את "חס המקום על כבודן של בריות", שהקב"ה מרחם אפילו על הגנב, ומתחשב בביזיון המועט שנגרם לו כאשר נאלץ לשאת את השה על כתפו, כדי להקל בעונשו.

מתוך האתר chabad.org.il

על פי לקוטי שיחות כרך ט"ז

חסידות על הפרשה משפטים

היהודי - עבד ה' הוא כי תקנה עבד עברי (כא,ב)

למה פתחה התורה את פרשת משפטים בדיני עבד עברי - איש ישראל שמכרוהו בית דין בגנבתו - והלוא הוא דבר בלתי רגיל?

אלא מבואר בתורת החסידות ש'משפטים' הוא מלשון הליכה, וכפירוש התרגום על הפסוק (בראשית מ) "כמשפט הראשון" - "כהלכתא קדמיתא". ההליכה הראשונה של יהודי צריכה להיות - ההכרה שהוא "עבד עברי", עבדו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

(משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו)

אמיתת המוסר - קבלת עול מלכות שמים ואלה המשפטים (כא,א) ואלה המשפטים: ...מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני (רש"י)

גם את המצוות המכונות 'משפטים' - אלה שהשכל האנושי מחייב - עלינו לקיים אך ורק מפני שניתנו לנו מהקב"ה בסיני, ולא בגלל ההיגיון והשכל שבהן.

זה גם מה שכותב רש"י: "ולמה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין (חכמי הסנהדרין שתפקידם לפסוק דינים) אצל המקדש". והיינו, שצריכים לבסס את הצדק והיושר (דינין) "אצל המקדש" - על קדושת התורה וציווי הבורא, ולא על השכל האנושי.

(ליקוטי-שיחות' כרך ג', עמ' 899)

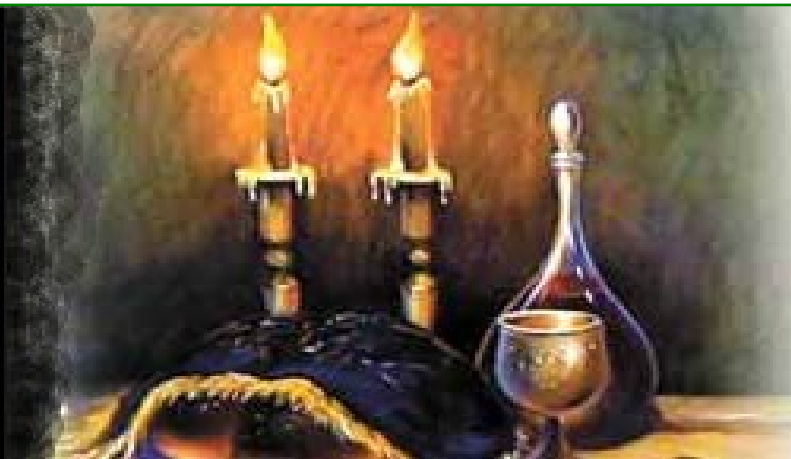
שבת שלום!!!

כתיבה, עריכה, והגהה: הרב יאיר כלב
ליקוט, רעיונות ועימוד: חי דמארי
להערות, הארות, הצעות או תיקונים, אנא כתבו לנו
tanyaor4u@gmail.com

הרבי מליובאוויטש הנהיג ועודד שכל אשה ובת (מגיל רך ביותר ולפחות מגיל 3) תדלקנה נרות שבת וחג.

צאת השבת	הדלקת נרות	עיר (שעון חורף)
17:52	16:37	י-ם
17:53	16:52	ת"א
17:52	16:42	חיפה
17:55	16:56	ב"ש

נהנתם? העבירו הלאה, לזכות עוד ועוד יהודים בהרחבת המודעות למקורותינו.

נא לשמור על קדושת הגיליון